

BERGSLUFT

www.elinwagner.se

MEDLEMSBLAD FÖR ELIN WÄGNER-SÄLLSKAPET

Ann-Margreth har ordet...

Minns i november den ljuva september heter det ju och det kan vi verkligen göra efter ett mycket lyckat, välbesökt seminarium. November är annars en månad som många tycker att vi kan hoppa över men i skrivande stund har vi kvar ett par större evenemang att glädja oss åt. Som avslutning på vårt 25-årsfirande besökte Stefan Edman stadsbiblioteket i Växjö med föredraget "Arvet efter Elin".

På Kronobergs bokmessa, medverkade vi som vanligt med bokbord och försäljning.

På seminariet sålde vi antologin "Det första fotstegets moder" till förmån för Rädda barnens flyktingfond och kunde på så vis bidra med 8200 kr.

Årets småskrift är en jubileumsskrift som beskriver händelser under sällskapetets 25-åriga historia men också tar upp en del framtidsfrågor. Stort tack till Marianne, som utöver att vara redaktör, har stått för det mesta av innehållet. Gamla utgåvor av Bergsluft (finns på hemsidan) har bl.a. visat sig vara en rik källa att ösa ur.

Stort tack också till Solveig Hammarbäck för beskrivningen av förvärvandet av Lilla Björka.

Några viktiga dagar att anteckna för nästa år:

- Elin Wägner-dagen firar vi **lördagen den 14 maj** i Bergs bygdegård
- seminariet på S:t Sigfrids folkhögskola blir **17-18 september**.

Till sist ett par uppmaningar:

Glöm inte att gå in på vår nya hemsida och anmäl er så kommer nyheter automatiskt i era mejl.

Kom ihåg att besvara frågorna på bifogat lösblad!

Ann-Margreth Willebrand, ordförande

Elin Wägnerdagarna på S:t Sigfrid

Det var liv och rörelse på folkhögskolan när de 53 deltagarna i årets Elin Wägner-seminarium samlades i den stora salen för att lyssna på föreläsningar om journalisterna Wendela Hebbe, Ester Blenda Nordström och Elin Wägner och hur de gick till väga för att bilda opinion för sina frågor. Frågan som väcktes när journalisten Camilla Carnmo berättade om sociala medier var hur de skulle ha agerat med tillgång till sådana?

Deltagarnas rapport från seminariet har mailats till deltagarna och finns att läsa på hemsidan.

Årets Väckarklocka

Hon kom direkt från tåget och upp på scenen i folkhögskolans gymnastiksal – Årets Väckarklocka 2015 – **Ebba Witt-Brattström** och mottog Elin Wägner-sällskapetets utmärkelse. Hon var glad över priset men menade att hon hade behövt hundra väckarklockor för att skicka till människor eller organisationer som behöver väckas!

Ebba Witt-Brattström tilldelades väckarklockan för att hon "i linje med Elin Wägners idéer om patriarkatets makt och feminismens nödvändighet, har gjort oss medvetna om patriarkala strukturer inom litteraturen och litteraturhistorien"

Ebba inspirerades av Elin Wägners *Pennskافتet* redan i tonåren och höll en livlig och engagerande föreläsning om sin nya bok *Stå i bredd – 1970-talets kvinnor, män och litteratur*. Den påtalar att på 1970-talet blev kvinnliga författare drivande i att lyfta fram vanliga människors erfarenheter och att manliga författare hakade på trenden.

"Stora journalistprisets jury förtjänar väckarklockan", meddelade Ebba senare och gav den vidare till Stefan Mehr, verkställande juryledamot för Stora journalistpriset 2015.

"Tilltaget att nominera 14 män och 2 kvinnor för årets stora journalistpris förtjänar ju en skarp och ihållande ringsignal", sa Ebba och vi tror att många av oss instämmer.

Björn Theorin & Järda Blix

Ny hemsida

Vi hoppas att kontakten med Elin Wägnersällskapetets medlemmar ska bli livlig nu när vi har gjort den nya sidan interaktiv. Det betyder att du kan skicka nyheter till oss, t.ex. om föredrag eller andra evenemang som rör Elin. Vi kan lägga in dem i "Kalendariet". Under rubriken "Kontakt" finns e-postadress till hemsidans redaktör Barbro Andersson. Skriv gärna och berätta vad du tycker om sidan och kom med förslag eller synpunkter till styrelsen.

För att du alltid ska vara uppdaterad med det senaste finns en ruta i panelen till vänster på sidan där du kan fylla i din mail-adress och klicka på "Prenumerera". Gör det! Då får du alltid ett meddelande så fort vi har nyheter på hemsidan.

Hemsidan har tagits fram i samarbete mellan webbkonsulten Daniel Larsson, Marianne Enge Swartz och Barbro Andersson. Vissa sidor är ännu inte helt kompletta, men de kommer snart att uppdateras. / *Barbro Andersson*

Bokmässan i Göteborg 2015

Då jag närmade mig Svenska mässan och Gothia Towers i strålande solsken var jag sannerligen inte ensam. En strid ström av bokälskare hade samma mål i sikte och drygt 94 000 ska ha besökt evenemanget.

Riktigt så många hittade nog inte till vår monter, som vi även i år delade med Pär Lagerkvist-samfundet. Men vi var nöjda med antalet besökare, vilka bestod av både kvinnor och män, unga och äldre. Särskilt gladda oss samtalet med Karl, 17 år, som var "sååå intresserad" av Elin, som han "kommit i kontakt med" via Emilia Fogelklou och kväkarna.

Ytterligare besökare i montern var Julia Ahl från förlaget Novellix, som ger ut novellen "De blå silkesstrumporna" ur Elin Wägners novellsamlingar *Nyckelknippan* (1921) och *Spinnerskan* (1948) i november. En annan diskussionslysten besökare var Jenny Berntson från radions Naturmorgon. Med henne hade vi ett fint samtal om *Väckarklocka*. Sist men inte minst tittade Ebba Witt-Brattström in och såg att vi hade uppmärksammat Väckarklockepriset, som i år utdelats till just nämnda författare.

Tilläggs bör att vi i år hade något av ett lockbete i vår monter. Vi sålde vår antologi *Det första fotstegets moder* för 100 kr. och skänkte intäkterna oavkortat till Rädda barnens flyktinghjälp. De 20 böckerna som vi hade med oss gick åt som smör i solsken.

TACK till alla som hjälpte till att göra Elin Wägnersällskapetets deltagande i mässan möjligt. Ett alldeles särskilt tack till de idoga göteborgsdamerna med Mona Nygren i spetsen, vilka ställde upp på ett helt fantastiskt sätt. Förhoppningsvis träffas vi åter i september 2016.

Ann-Christin Gunnarsson

Elin på olika sätt

På www.elinwagner.se & på Facebook

Som e-bok: Samtliga Elin Wägners verk finns nu tillgängliga som e-böcker på Adlibris.

På Youtube och SVT: Sök på "Elin Wägners" så hittar ni intressanta intervjuer och program. På SVT:s Öppet arkiv finns filmen *Dialogen fortsätter*.

Som kylskåpsmagnet: Isaac Grünewalds porträtt av Elin Wägners från Bonniers porträttsamling pryder vår nya kylskåpsmagnet. Maila till red. så skickar vi. 40 kr + porto.

Doktor Linders frågelista

I det material som Sällskapet fått från Hans Isaksson och som kommer att arkiveras vid Kvinnohistoriska samlingarna, Göteborgs universitet, finns ett åtta sidor långt maskinskrivet brev från Elin Wägner till Erik Hjalmar Linder med titeln "Svar på doktor Linders frågelista". Brevet, som troligtvis är skrivet någon gång under slutet av 1940-talet, tycks ha tillkommit med anledning av den litteraturhistoria Linder skrev och som första gången utkom 1949 med titeln *Fyra decennier av nittonhundratalet*. Av Wägners brev att döma verkar Linder ha ställt ett tiotal frågor till Wägner, bland annat om hennes uppväxt, väg in i litteraturen, relation till andra författare samt en rad specifika frågor till Wägners olika litterära verk.

I sitt brev betonar Wägner den stora betydelse moderns familj hade för henne och hennes syskon och hon menar att hon bäst lyckats skildra den småländska prästgårdsmiljön, som hon beskriver som ett barndomens paradiset, i romanen *Den Namnlösa*, samtidigt som hon är medveten om att där också finns en del kritik mot miljöns konservatism. I kvinnorörelsen började hon engagera sig 1907 och Wägner understryker vilken viktig roll Ada Nilsson spelade för hennes utveckling i kvinnofrågan, medan hon hade ett mer kluvet förhållande till Ellen Key, som hon ömsom kritiserade, ömsom försvarade. Hon berättar också att idén om matriarkat dök upp första gången 1922, efter läsning av Vaertings *Männerstat und Frauenstat*, och att idén från olika håll byggdes på under 1930-talet.

Det finns en del mer privata inslag i Wägners brev. Så berättar hon exempelvis hur hon mötte John Landquist, vars böcker om Heidenstam och Key hon beundrat: "Han satt i utlåningsdisken på Kungl biblioteket då, så jag blev mycket road av läsning... Vi gifte oss på ytterligt kort bekantskap."

Den förste av sin egen författargeneration Wägner blev bekant med var Gustaf Hellström, som hon stötte på som journalist i London alldeles i början av 1900-talet: "Vi träffades inte mycket men var riktigt roade av varandra." I brevets slut kommenterar hon de två självbiografiska romanerna *Genomskådad* och *Hemlighetsfull*, som var tänkta som inledning till ett större självbiografiskt projekt: "Jag ville visa hur det var möjligt att man så länge kunde vara så dum och onyttig som jag varit."

Peter Forsgren

Den "umbärliga" Ida Bäckman

Sigrid Combüchen har skrivit en biografi, *Den umbärliga*, om Ida Bäckmann (1867-1950) mest ihågkommen som Gustaf Frödings något efterhängsna beundrarinna. Även Selma Lagerlöf blir nära vän – men inte heller denna relation blir okomplicerad. De ägnas var sitt kapitel under rubriken de Clérambaults syndrom (sjuklig fixering vid annan person). Många av samtidens litterära och konstnärliga företrädare passerar revy.

Ida Bäckmann växer upp i Åmål och går i gymnasiet i Wallinska skolan i Stockholm – ett läroverk där flickor tidigt fick ta studenten. Hon blir lärare bl.a. på Sofi Almquists samskola i Stockholm. En tid är hon skolföreståndare i Åhus.

Ida Bäckmann är företagsam och slår in på en journalistisk bana. Hon gör många resor till avlägsna länder, bl.a. till Sydafrika via Suezkanalen (1899), Nederländerna (1901), Ryssland (1902-05) och till Sydamerika (1908). I Ryssland besökte hon Svenskbyborna samt Baku och Nobelföretagen. Tack vare detta fick hon Exportföreningens uppdrag att dokumentera svenska industrier i Sydamerika. Resorna gjorde hon ensam eller med någon väninna. Fredrika Bremer var förebild, men kvinnligt resande var ännu vid 1900-talets början otroligt unikt. Ida Bäckmann har själv skrivit romaner och reseskildringar från resorna.

Elin Wägner intervjuade Ida Bäckmann i *Idun* inför resan till Sydamerika och tyckte att hon var "underlig". Combüchen lyfter fram *Norrullsligan* (1908) och funderar över vilken betydelse boken kan ha haft för Ida Bäckmanns liv.

Biografen över Ida Bäckmann är skriven i en lättflytande stil med många associationer och inflätade kommentarer. Boken kan varmt rekommenderas.

Genom en donation från Ida Bäckmann till Svenska Akademien instiftades ett litterärt pris till "Gustaf Frödings och Selma Lagerlöfs minne". Stipendiet syftar till att "främja framstående svensk litteratur och publicistik, som skrivits i en klart idealistisk anda".

Margit Forsström

Dagens citat

"Männen har format och omformat samhället, absorberade av att utnyttja planeten och kämpa med varandra om bitarna av den." Ur *Wägnerismer*

Fest för Fredrika

Festligt firande var det på Årsta slott i Haninge en lördag i september när Årstasällskapet för Fredrika Bremer-studier firade 30 år. Programmet belyste olika aspekter av Fredrika Bremers (1801-1865) liv och författarskap. En extra poäng låg förstås i att firandet ägde rum just här, dit Fredrika själv kom som fyraåring och där hon också slutade sina dagar.

En lång rad författare och forskare hade samlats och *Barbro Hedvall*, dagens moderator, lotsade deltagarna genom det digra programmet. Sällskapets ordförande *Gunnel Stenqvist* berättade hur det hela började och hur hennes eget intresse för Fredrika Bremer väckts.

Agneta Pleijel berättade om ett strandat filmprojekt "Fredrika Bremer på Cuba" som hon för flera år sedan engagerats att skriva manus till. Hon talade också om hur Bremer beskrev Cuba med det mäktiga fyrtornet som en phallos och hur man kunde se spåren av Afrika i de religiösa danserna.

Birgitta Holm talade under rubriken "Romanens mödrar" och menade att Bremer med alla mått mätt varit en tidsinställd bomb. Hon ansåg att hemligheten med Fredrika Bremer är att hon var en verkligt produktiv kraft och en spjutspets och att hon var först med den moderna romanen som vi känner den.

Carina Burman berättade om hur hon samlat in materialet till sina böcker med Bremers brev, bl.a. genom att leta på svenska herrgårdar och *Sam Holmqvist* påpekade att det hos Bremer finns inslag av lek med könsidentiteter. Under 1800-talet var detta inte ovanligt som humormotiv, men en kvinna som klädde ut sig till man höjde sin sociala status medan det var tvärtom för en man som klädde ut sig till kvinna.

Birgitta Wistrand talade sedan om "Självförlömmandets skaparkraft" och hur Bremer alltid skrev under sitt eget namn medan många andra vid den tiden använde sig av pseudonymer.

"Fredsfrågan hos Bremer, Lagerlöf och Wägner" var temat för *Anna Nordlunds* anförande. Hon menade att Bremer aldrig var rädd om sitt anseende och att hon också blev internationellt mycket uppmärksam både som författare och samhällsdebattör. Selma Lagerlöf var snarare lite rädd för att göra bort sig och Elin Wägner, som var aktiv i kvinnornas fredsörelse, försökte gång på gång förgäves få med Lagerlöf på de internationella

fredsutropen. Men som Lagerlöf skriver i novellen "Dimman": Låt mig verka på det sätt, som är mitt eget, syssla med ting, som jag kan sköta!

Barbro Hedvall avslutade och sammanfattade dagen med att konstatera att efter att ha umgåtts med Bremer i 40 år så kan man ändå alltid hitta något nytt. Det är också kännetecknande för en klassiker. Fredrika Bremer var en europeisk intellektuell, hon ville mer än bara underhålla.

Barbro Andersson

Miljörutan

Nummer 7, i definitionen av hög levnadsstandard i *Väckarklockas* kapitel Molnfödelse, är "att äga få ägodelar av förstklassig kvalitet som kan stå bi genom åren".

Idag tillverkas varor med inbyggd kort levnadstid. Kortlivade produkter är dåliga för såväl den privata ekonomin som för miljön och framtiden och skulle inte ha accepterats av dem som diskuterade "levnadsstandard" i *Väckarklocka*. Ämnet är aktuellt – det finns nu "bibliotek" för att låna såväl verktyg som kläder och Naturskyddsföreningens årsbok har titeln *Ägodela*.

En väninna köpte för många år sedan vackra kläder av högsta kvalitet. Nu blir de som nya, med en ny accessoar. Vi är många som arbetar på att banta ner mängden ägodelar – men bra kvalitetsprodukter kan kanske åter börja användas? På hemsidan www.fourfitchallenge.se utmanar de oss att endast använda fyra klädesplagg per vecka. Då kan man vara med och tävla om styling-rådgivning i den egna garderoben! Och presentkort på Myrorna!

Karin Sahlberg

Välkommen med bidrag till nästa Bergsluft före 1 mars 2016.

Elin Wägner-sällskapet, www.elinwagner.se

Årsavgift: 150 kr / Bg 645-0126

Bergslufts red:

Marianne Enge Swartz (mes)

Tel: 073 557 0118, menge.swartz@gmail.com

Ann-Margreth Willebrand (AMW)

Tel: 072 727 7440, amwillebrand@hotmail.com